

A BETHLEN GÁBOR-FÖLDMOZGÁS KITERJEDÉSE
(1580—1629)

1

Csak semmi túlzó szó az ünnepelthez,
aki e földön a legtöbbre vitte:
tekintetében oroszlán lakik, de
hamar megengesztelhető, kegyelmes;

eszes, vitéz, katonaszerszámokban,
jó lovakban, táncban gyönyörködő,
vért nem szomjúhozó, könyörülő,
tudós töprengésben fáradhatatlan.

Illesse Őt a türelmes vagy győztes
jelző, a korán- vagy idejében-jött;
bennünket ez is, az is megaláz,

képzeld el, hogy ezt vagy azt ma Ő tesz,
vagy képzeljünk el egy másik jövendőt —
így lesz a múlt csupa hánytorgatás.

2

Neved ajkunkon mért volna parázs?
Kik a keresztfán magunkmegváltásra
maradtunk itt: örökkévalóságba-
meneteled nekünk csak látomás.

Téged is csak képzeletünk koholt?
Évszámok helyett kérdőjeleket
rovunk: már nemcsak, ami lehetett
volna, de az sem igaz, ami volt?

Vagy mégis? ... Jönnek órák, kegyesek,
kevesebb örömmel és kételkedéssel;
s bár felszakadnak a régi sebek,

vér sehol, sehol markot égető vas,
csak rekedt sóhaj, vállak közé préselt
mellkasé, csak megereszkedett sörhab.

3

Csak langyos lebegés ez, semmi más
a város ki nem haló kövein,
nem jut a hűségre egy hülye rím,
hiába ülünk össze, nem hibás

külön-külön egyikünk sem, de mind
gyávaságnak érezzük legbelül,
hogy mint Dónát szobra, fejetlenül
vagyunk a kor kénye-kedve szerint;

most már a hasonlóság fáj nekünk,
nem az, hogy különcökként veszhetünk,
hisz az egyenütemtől szelűtötten

olykor már-már hajlamosak vagyunk
azt hinni, hogy az el-elvétett csöndben
megtalálhatjuk olykor önmagunk.

4

Végtére nem mindenki lehet nyertes,
(de áruló sem, s ez már nagy vigasz!) —
nem kényes lovon lépdél az igaz,
nem szemfényvesztő diszmenettel ejtesz

ámulatba, hogy kezedből a kardot
a maradék bátraknak felajánld,
miközben kórusban üvöltve áld
a csöcselék s az úri népség hajlong ...

Nem téged, nyugalmad fenségét látom;
bár egyenlőtlen harc ez, semmilyen
vérfolt nem üt át régi s új ruhákon.

Szavadat átmenet ki sose kezdi:
„Aki az elmúltakról semmiben
meg nem emlékezik, életét (el)veszti.“

5

Utókorod sebezhető magány.
Lelkes, zsúfolt csataterék helyett
sovány sírok, zaklatott idegek;
az áldozatokon kívül — talány,

hogy miben él még tovább szellemed,
a hátország, a sereg, a haza?
Hagyakozásod ma is hasznos a
népnek, ha hadakozni nem lehet.

„Most kell kihasználni a helyzetet,
míg nem bomlott fel (minden) teljesen ...
„Meg kell egyezni“ újból, ügyesen —

(lemondás árán is, ha kevesebb
adatik annál, amit már ígérték?
„Nehogy mindent elveszítsünk!“ —
így érted?)

6

Nagy álmodozások, tervezetések
temetése —: míg szemben a császári
sereg, legyen basa, Belzebub, bárki,
kifenne mindkét éle jól a késnek;

habár halandók fiai, de nem
eleve halálra ítéltetett
leprás-had vagyunk, — a tekintetet
miért süssük le holmi idegen

előtt, cseppet sem alsóbbrendűek, kik
megrontattunk, megerőtlenítettünk?
Vesztesek gondja: körülkerített hit,

azon belül még sajoghat Neved,
fel-felkérődzve, amit éppen ettünk,
hordjuk mint belénk ütött bélyeget.

7

Az áldozataink már egyre késnek;
beérjük alkalmi jóslatgátások
kis borzongásaival, s mint a vásott
kölyköket, licitált híresztelések

szédítenek meg. Valójában többen
nem jóslhatunk biztosan egymásnak,
minthogy előbb-utóbb — bármerre
ásnak —
a sírokban csupán csontok zörögnek,

s a legkedvesebb utcáink nevét is
magunkban mondjuk csak legközelebb.
Van, aki mindezek dacára még hisz

a kö hatalmában —: téged lát, hallgat,
receszánsz-éleket érintve meg —
s ujjbegyére olcsó vakolat alvad.

8

Dögletes trakták idomár-szaván
elindulni vak meghunyászkodó
kuvaszként, több mint hiábavaló
próbatétel, te tudod igazán,

te, akin senki nem vett diadalt;
örök fegyvernyugvásról álmodozva,
pengédet, gerincédet soha rozsdá
nem fogta. Ámuldozz hát, hogy mi hajt

bennünket hízélgésre, hallgatásra.
Ez az a derék ostromlott sereg,
kinél német s vallon főemberek

életükben vakmerőbbet nem láttak?
Elégtek s halva zuhantak egymásra;
a rabságtól rettegve lettek bátrak.

9

Eligazodni nélküled nehéz:
Úgy tűnik béke van, amíg a csendben
ki nem lött ólmok csüngnek, ehetetlen
vackorokként, és néhol már penész

piszkol gótikus hangulatokat.
S a koponyafal vajon ott belül
hányszor hült ki már és hányszor hevül
újra, nemcsak akkor, ha jön a had,

de ha szuronyos szavak rontanak rá
és üldözőbe veszik, jaj, hogy el-
tántorítsák mindentől, amihez

ragaszkodik? S mert rühes rongydarabbá
nem lesz, hát elővesznek, hogyha kell,
megannyi fortélyt. Nos, lesz, ami lesz!

10

Nos, Gabriel! Te mondtad mindig ezt:
Minden ármányt felhasználnak és régről
vett praktikát ellenünk, hogy Erdélyből
kitudjanak bennünket! Nos, nevezd

nevén a legújabb furfangot is,
te, ki helyreállítád az idők
méltatlansága miatt rég kidölt
törvényeket, mint tölgyeket, s hamis

fejedelmi ígéretek helyett
szent meggyőződésből szabaddá tetted
a meghódíthatatlan birodalmat,

mindazt, amit a lelkiismeret
a mulandóból magának megmenthet,
ami fölött neked sem volt hatalmad.

11

Mint aki az ellenségére néz,
úgy nézte benned sok rang nagyurát
és csak jó szót sem adtak legalább,
míg remélték, hogy ingoványra lépsz,

s kapkodva szerzed meg és ejted el
— zúdítván új-Mohács-vérpatakát —
az átkozottnak tartott koronát.
Reád fagyott az öröklött lepel,

a hadiutakkal hímzett palást,
rablásoktól kirojtosodott földed.
— „Császárnak való pózok, glóriák!“ —

Nem volt időd aranykori csodát
álmodni, míg óriástökként nőttek
tébolyítóan a zsoldospfák.

12

Úgy irigylik el tőlünk a hazát
Bécs-udvaroncok, kaftános urak,
s minden jövevény, aki csak mulat
azon, hogy hullákat himbál az ág,

ártatlanokat vagy épp latrokat;
horpadt hasukat nézve egyremegy...
A ganéjjal bekent marhafejet
sem hagyta karóra tűzve sokat

az éhség, nem maradt más kultusz itt,
csak a hasé, mely révületben tombol —
Ekkor jöttél, hogy tékozlásait

őrült elődöknek magadra vállald.
Csak egy fényesre agyusztált toronyból
kikapott harang kalimpált haláldalt.

Az számit, ki végzi be, nem: ki kezd!
Tudtad ezt minden tollvonás előtt,
ha össze kellett gyűjtened erőd;
muszájból villant acél vagy kereszt

életoltásra vagy lélekgyújtásra.
(„Csüörtörökön csak napestig tartott a
viadal...“ Azóta már egybemosta
a holtak arcát a sötétség sánca,

s a virrasztókét is ez a kutyának
való, vissza-visszasettenkedő
kődök hordáit hordozó idő.

Csak híre vagyon már a szép scholáknak,
csak hamva már a bibliotékáknak,
kiket hagyott népének hátra. Ó.)

14

Igaz, nem kártya ez vagy kurvaság;
ha így megy, el kell tökélnünk
magunkat:
ebben az állásban felfordulunk, vagy
egymást megesszük — ha így megy
tovább!

Ma az a tett, ha azt mondják: ne tedd!
Az félelem és rettegés esett

GAGYI LÁSZLÓ

HA LEHETNE

Ha lehetne,
tenger lennék.
Tenger lennék,
ha lehetne.

A fájdalmat
elringatnám.
Elringatnám
a fájdalmat.

Tán azt hinnék,
halott vagyok.
Halott vagyok,
tán azt hinnék.

Majd mint vihar,
égre zúgnék.
Égre zúgnék,
mint a vihar.

Nem mind halott,
aki hallgat.
Aki hallgat,
nem mind halott.

E két vers közlésével köszöntjük a hetvenéves Gagyí Lászlót.

mireánk és nagy irtózata vett
volna környül minket? — ki mondja
meg?!

Itt, hol nem volt egy falu Ferdinánd
hűsége alatt — bár nagy idők múltak, —
Kegyelmed tudta, meg sosem indulhat

végző nyugovásra torony iránt,
szétoszlátván emlékek, oskolák
hátszágát tartó derékhadát.

15

Csak semmi túlzó szó az ünnepelthez.
Neved ajkunkon mért volna parázs?
Csak langyos lebegés ez, semmi más —
végtére nem mindenki lehet nyertes.

Utókorod sebezhető magány:
nagy álmodozások, tervezgetések,
az áldozataink már egyre késnek;
dögletes trakták idomár-szaván

eligazodni nélküled nehéz.
Nos, Gabriel, Te mondtad mindig ezt:
mint aki az ellenségére néz,

úgy irigylik el tőlünk a hazát.
Az számit, ki végzi be, nem: ki kezd...
Igaz, nem kártya ez vagy kurvaság.

EMLÉK

Gyermekkorom szép emléke
egy sudár fa a berekben:
ó, a nyárfa,
az a drága,
az a karcsú, az a rezgő!

Gyermekkorom szép emlékét
újra láttam a berekben:
azt a nyárfát,
azt a drágát,
azt a karcsút, azt a rezgőt!

Szegény már a végét járta,
haldokolt, de talpán állott:
állt a nyárfa,
az a drága,
az a karcsú, az a rezgő!

Jaj, velem is csak így lenne:
pusztuljak el talpon állva,
mint a nyárfa,
az a drága,
az a karcsú, az a rezgő!